

KIRGIZİSTAN'DA DEMOKRASİ NEDEN KÖKLEŞEMİYOR? UKRAYNA VE GÜRCİSTAN İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Burulkan PALA*

Öz

Bu makale, Kırgızistan'da demokrasinin yerleşmesini engelleyen faktörleri sosyal ve kültürel perspektiften ele almakta ve bu süreci Ukrayna ile Gürcistan'daki demokratikleşme süreçleriyle karşılaştırmaktadır. Ukrayna ve Gürcistan, "renkli devrimler" sonrası farklı derecelerde demokratikleşme başarıları elde ederken, Kırgızistan kronik bir siyasi istikrarsızlık içinde kalmıştır. Temel araştırma sorusu şudur: Kırgızistan'da demokrasinin sürekli istikrarsızlığını hangi sosyal, kültürel ve kurumsal faktörler açıklayabilir ve bu, Ukrayna ve Gürcistan'daki demokratik kurumların kısmen sağlanmasıyla nasıl karşılaştırılabilir? Çalışmada özellikle klandan gelen sosyal bağların etkisi, sivil toplumun rolü, ulusal kimlik ve dış jeopolitik faktörler incelenmektedir. Bulgular, Kırgızistan'daki geleneksel toplumsal yapıların ve zayıf devlet kurumlarının demokrasinin gelişimine özgün engeller oluşturduğunu; buna karşın Ukrayna ve Gürcistan'ın tarihsel ve kültürel dinamiklerinin daha elverişli koşullar sunduğunu göstermektedir. Bu makale, Sovyet sonrası ülkelerde demokratik dönüşüm süreçlerinin nasıl yerel bağlamlar tarafından şekillendiğine dair yeni bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Ukrayna, Gürcistan, Demokratikleşme, Karşılaştırmalı Analiz

WHY DEMOCRACY FAILS TO TAKE ROOT IN KYRGYZSTAN? A COMPARATIVE ANALYSIS WITH UKRAINE AND GEORGIA

Abstract

This article examines the factors hindering the establishment of democracy in Kyrgyzstan from a social and cultural perspective and compares this process with the democratization processes in Ukraine and Georgia. While Ukraine and Georgia achieved different degrees of democratization successes after the “color revolutions”, Kyrgyzstan remained in a state of chronic political instability. The main research question is: What social, cultural and institutional factors can explain the persistent instability of democracy in Kyrgyzstan and how does this compare with the partial consolidation of democratic institutions in Ukraine and Georgia? In particular, the study examines the influence of clan social ties, the role of civil society, national identity and external geopolitical factors. The findings suggest that traditional social structures and weak state institutions in Kyrgyzstan pose specific obstacles to the development of democracy, whereas the historical and cultural dynamics of Ukraine and Georgia offer more favorable conditions. This article aims to offer a new perspective on how processes of democratic transformation in post-Soviet countries are shaped by local contexts.

Keywords: Kyrgyzstan, Ukraine, Georgia, Democratization, Comparative Analysis

1. GİRİŞ

Sovyetler Birliği’nin çöküşü, yeni bağımsız devletlere Batı tarzı liberal demokrasi modellerini benimseme imkânı tanıdı. Ancak, 30 yılı aşkın bir süre sonra, bu sürecin her ülkede farklı sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir. Kırgızistan, basın özgürlüğü ve çok partili seçimler gibi özellikleri nedeniyle Orta Asya’da “demokrasi adası” olarak nitelendirilse de üç kez renkli devrim yaşamasına (2005, 2010, 2020) rağmen demokratik kurumlarını tam anlamıyla yerleştirememiştir. Diğer yandan Ukrayna (2004 Turuncu Devrimi ve 2013-2014

Euromaidan protestoları) ve Gürcistan (2003 Gül Devrimi), demokratikleşme sürecinde daha istikrarlı bir ilerleme kaydetmiştir. Bununla birlikte, bu ülkelerde de yolsuzluk, oligarşik yapılar ve dış müdahaleler gibi ciddi sorunlar devam etmektedir. Kırgızistan’daki demokratikleşme sorunları sıklıkla dış müdahaleler veya ekonomik yetersizliklerle açıklansa da, toplumsal yapıdaki klan ağlarının siyasal süreç üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Öte yandan, Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkelerde klan yapıları öne çıkmasa da, etnik temelli çatışmaların demokratikleşme sürecinde yapısal zorluklar yarattığı görülmektedir. Gürcistan’daki Güney Osetya ve Abhazya sorunları ile Ukrayna’daki etnik Ruslara dair politikalar bu bağlamda dikkate değerdir.

Bu çalışmanın temel amacı, Kırgızistan’ın demokratikleşme çabalarının neden başarısız olduğunu, Ukrayna ve Gürcistan örnekleriyle karşılaştırarak incelemektir. Araştırmanın odak noktası şu soruya yanıt aramaktır: Kırgızistan’da toplumsal yapı ve kurumsal zayıflıklar, demokrasinin kök salmasını nasıl engellemektedir ve buna karşılık Ukrayna ile Gürcistan’da demokratik süreçler neden daha istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmiştir? Bu kapsamda, Kırgızistan’da klan yapılarının siyasi sistemi nasıl şekillendirdiği, Ukrayna ve Gürcistan’da sivil toplumun ve ulusal kimliğin demokratikleşmeye katkısı ile Batı ve Rusya’nın jeopolitik etkileri detaylı bir şekilde analiz edilmektedir.

Demokrasi, yalnızca seçimler ve resmi kurumlar gibi yüzeysel unsurlardan ibaret değildir; aynı zamanda toplum tarafından benimsenen ve meşru kabul edilen bir yönetim biçimi olmalıdır. Kırgızistan’da geleneksel toplumsal yapılar, devlet otoritesini zayıflatarak bireysel katılımı ve hukukun üstünlüğünü sekteye uğratmaktadır. Buna karşın, Ukrayna ve Gürcistan’da daha güçlü bir ulusal kimlik ve aktif bir sivil toplum, demokratik değerlerin daha geniş kabul görmesine zemin hazırlamıştır. Bu çalışma, öncelikle demokrasi teorilerine dair bir çerçeve sunacak, ardından Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan’daki demokratik

gelişmeleri inceleyecek ve son olarak karşılaştırmalı bir analizle genel sonuçlara ulaşacaktır. Bu bağlamda, makale Post-Sovyet coğrafyada demokratik dönüşümlerin dinamiklerini anlamaya yönelik önemli bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışma, Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan'ı karşılaştırarak post-Sovyet demokratikleşme süreçlerini derinlemesine ele almaktadır. Kırgızistan'daki istikrarsızlığı yalnızca ekonomik ve dış faktörlerle değil, klan yapıları ve toplumsal kültürle de ilişkilendirerek özgün bir bakış açısı sunmaktadır. Ayrıca, üç ülkede yaşanan renkli devrimlerin kurumsal gelişime etkisini uzun vadeli yapısal değişimler bağlamında değerlendirmektedir. Tarihsel analiz, politik teori ve ampirik verileri bir araya getiren disiplinler arası yaklaşımıyla, demokratikleşme dinamiklerine dair kapsamlı bir perspektif ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, post-Sovyet coğrafyasında demokratikleşme süreçlerine kültürel, kurumsal ve toplumsal faktörler açısından yeni bir bakış getirmektedir. Demokratikleşmeyi yalnızca ekonomik ve dışsal unsurlarla değil, ulusal kimlik ve toplumsal yapıyla da ilişkilendirerek Huntington ve Lipset gibi teorisyenlerin yaklaşımlarını post-Sovyet bağlamda genişletmektedir. Devrimlerin yalnızca bir başlangıç noktası olmadığını, kurumsal değişim süreçleriyle şekillenen dinamikler olduğunu vurgulayarak, Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan örnekleri üzerinden bu süreçlerin farklı etkilerini analiz etmektedir. Ayrıca Kırgızistan'ı bölgedeki genel demokratikleşme eğilimlerinden farklı bir örnek olarak ele alarak, geleneksel yapıların modern siyasi sistemlerle nasıl etkileşime girdiğini ortaya koymaktadır. Çalışma, teorik katkılarının yanı sıra, sivil toplumun güçlendirilmesi ve kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanması gibi politika önerileri de sunmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kırgızistan'daki demokratikleşme sürecinin, Ukrayna ve Gürcistan ile karşılaştırmalı olarak başarısızlık nedenlerini anlamak için çok yönlü bir kuramsal yaklaşım gerekmektedir. Demokrasi yalnızca seçimler veya güçler ayrılığı gibi biçimsel kurumların oluşturulmasıyla sağlanamamaktadır; kalıcı bir demokrasi, bu kurumların toplumda ne kadar kökleştiğine, elitler tarafından nasıl benimsendiğine ve tarihsel-kültürel bağlamla ne kadar uyumlu olduğuna bağlıdır. Ayrıca, demokratik kurumların toplumsal kökleşmesini değerlendirirken bireyin kimlik aidiyetine de odaklanmak gerekmektedir. Kırgızistan'da klan, aşiret ve etnik kimliklerin bireylerin vatandaşlık bilinci ve demokrasiyle kurduğu ilişkiyi şekillendirdiği görülmektedir (Oraz, 2012: 212-214; Beşirli, 2017). Gürcistan ve Ukrayna'da vatandaşlık temelli üst kimliklerin güçlenmesi demokratik normların benimsenmesini kolaylaştırırken, Kırgızistan'da klan temelli aidiyetler bu süreci zorlaştırmaktadır. Bu durum, demokratikleşmenin sadece kurumsal değil, aynı zamanda kimliksel içselleştirmeye dayalı bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu bölüm, üç post-Sovyet ülkesinin demokratikleşme süreçlerindeki farklılıkları açıklamaya yardımcı olan temel kavram ve kuramları ele almaktadır.

Larry Diamond, *Developing Democracy: Toward Consolidation* (1999) adlı eserinde, demokratikleşmeyi bir yandan, otoriter rejimden biçimsel olarak demokratik bir sisteme geçiş süreci, diğer yandan demokratik kurumların istikrarlı ve meşru hale gelmesini yani konsolidasyon süreci olarak iki aşamada ele almaktadır. Başarılı bir demokratik konsolidasyon için bağımsız bir yargı, etkin yasama organı ve şeffaf seçimlerin olması, siyasi elitlerin demokratik kurallara uyum sağlaması, halkın hukukun üstünlüğü, siyasi katılım ve eşitlik gibi demokratik normları benimsemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kırgızistan, 1990'larda liberal bir anayasa ile demokratikleşmeye adım atsa da zayıf kurumlar, elitler arasındaki patronaj ilişkileri ve toplumda yeterli desteğin oluşmaması nedeniyle süreci tam anlamıyla tamamlayamamıştır. Buna karşın,

Ukrayna ve Gürcistan'da daha aktif bir sivil toplum ve Batı'dan gelen dış destek süreci nispeten ileri taşımıştır.

Samuel Huntington, *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century* (1991) adlı çalışmasında, 20. yüzyılın sonlarında yaşanan küresel demokratikleşme sürecini “üçüncü dalga” olarak tanımlamaktadır. Demokratikleşme sürecinin başarılı olmasında beş faktörün etkili olduğunu vurgulamaktadır: 1) Ekonomik gelişim: Orta sınıfın güçlenmesi ve kentleşme, demokratik talepleri artırmaktadır, 2) Kültürel uyum: Demokrasi, bireyci toplumlarda daha kolay kök salabilmektedir, 3) Dış etki: Demokratik ülkelerin desteği süreci hızlandırmaktadır, 4) Elit uzlaşması: Siyasi elitlerin demokratik reformlar konusunda uzlaşmaya varması önem taşımaktadır, 5) Toplumsal mobilizasyon: Halkın siyasi süreçlere aktif katılımı önemlidir. Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan, “üçüncü dalga” içinde yer alsa da süreçleri farklı ilerlemiştir. Kırgızistan'da düşük ekonomik kalkınma ve güçlü kolektivist gelenekler (klan yapıları) demokrasinin kökleşmesini zorlaştırırken (Bawa ve arkadaşları, 2024), Ukrayna ve Gürcistan'ın daha kentleşmiş yapıları ve Batı ile yakın ilişkileri sürece olumlu katkıda bulunmuştur (Rabinovych ve Pintsch, 2025; Mitchell, 2009).

Juan Linz ve Alfred Stepan, *Problems of Democratic Transition and Consolidation* (1996) adlı çalışmalarında, demokrasinin beş temel bileşene dayandığını öne sürmektedir: 1) Sivil toplum: Özgür medya ve sivil toplum kuruluşlarının varlığı, 2) Siyasi toplum: Güçlü siyasi partilerin oluşması ve rekabetçi bir seçim sistemi, 3) Hukukun üstünlüğü: Bağımsız ve tarafsız bir yargı sistemi, 4) Etkili bürokrasi: Devletin politikaları uygulayabilme kapasitesi, 5) Ekonomik toplum: Bireylerin ekonomik bağımsızlığını destekleyen piyasa yapısı. Kırgızistan'da bu alanların çoğu zayıf gelişmiştir. Özellikle sivil toplum bölünmüş, siyasi partiler kişisel çıkarlara dayalı hareket etmekte ve yargı sistemi büyük ölçüde elitlerin etkisi altındadır (Freedom House, 2024). Buna karşın, Ukrayna'da daha güçlü bir sivil

toplum yapısı ve siyasi rekabetin varlığı (Freedom House,2023), Gürcistan'da ise devlet bürokrasisinin reformlarla güçlendirilmesi dikkat çekmektedir (Freedom House, 2024).

Seymour Martin Lipset, *Political Man* (1960) adlı eserinde demokratikleşmeyi ekonomik kalkınma, eğitim düzeyi ve kentleşme ile ilişkilendirmektedir. Kırgızistan, düşük ekonomik gelişmişlik düzeyi 2023 yılında kişi başına düşen GSYH (Gayrisafi Yurt İçi Hasıla) yaklaşık 1.970,2 dolar (Dünya Bankası Açık Verileri, 2023) ve yüksek yoksulluk oranı nedeniyle modernleşme sürecinde geride kalmaktadır. Buna karşın, Ukrayna 5.069,7 dolar (Dünya Bankası Açık Verileri, 2023) ve Gürcistan 8.283,7 dolar (Dünya Bankası Açık Verileri, 2023) kişi başına düşen GSYH ile daha avantajlı ekonomik koşullara sahip olduğundan, demokratikleşme açısından daha sağlam bir sosyal temel oluşturabilmiştir.

Max Weber, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* (1930) adlı eserinde, bireycilik ve rasyonel yönetim anlayışının demokratikleşme süreciyle olan bağlantısını vurgulamıştır. Gabriel Almond ve Sidney Verba ise *The Civic Culture* (1963) çalışmasında üç farklı siyasi kültür türü tanımlamaktadır: 1) Geleneksel kültür: Siyasi katılımın düşük olduğu, yerel liderlerin etkili olduğu toplumlar (Kırgızistan'da yaygın), 2) Bağımlı kültür: Halkın otoriteye pasif biçimde boyun eğdiği sistemler, 3) Katılımcı kültür: Vatandaşların siyasi süreçlerde aktif olduğu, demokratik değerlere bağlı toplumlar (Ukrayna ve Gürcistan'da gelişmekte). Kırgızistan, halen güçlü toplumsal geleneklere ve klan yapısına sahip olduğundan, vatandaşların doğrudan siyasete katılımı sınırlıdır (Salimov, 2016: 22-23). Buna karşılık, Ukrayna ve Gürcistan'da protesto hareketleri ve ulusal kimlik inşası demokratik süreci destekleyen önemli unsurlar olmuştur.

Steven Levitsky ve Lucan Way, *Competitive Authoritarianism* (2010) çalışmasında, dış faktörlerin demokratikleşme sürecine olan etkisini vurgulamaktadır. Ukrayna ve Gürcistan, Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) gibi Batılı aktörlerle olan yakın ilişkileri nedeniyle demokratik reformları daha hızlı benimserken; Kırgızistan ise Rusya ve Çin'in etkisi altında kaldığından bu tür reformlardan daha az teşvik almaktadır. Bu kuramsal çerçeve, Kırgızistan'ın neden demokratikleşme sürecinde zorluklarla karşılaştığını ve Ukrayna ile Gürcistan'ın nasıl daha ileri aşamalara ulaşabildiğini çok boyutlu bir perspektifle ortaya koymaktadır.

3. KIRGIZİSTAN: KLAN YAPILARI GÖLGESİNDE DEMOKRASİ

Kırgızistan, Orta Asya'nın en dikkat çekici siyasi geçiş süreçlerinden birini yaşamış bir ülke olarak, demokratikleşme yolunda geleneksel sosyal yapılarla karşı karşıya kalmaktadır. Ülkenin siyasal dinamiklerini anlamak için tarihî mirasına bakmak gerekmektedir. 19. yüzyılda Rus İmparatorluğu'na katılmadan önce Kırgızlar, göçebe bir yaşam tarzına sahipti ve sosyal örgütlenme, geniş aile grupları ve kabile konfederasyonları etrafında şekillenmekteydi. Bu yapılar, bireysel haklardan ziyade kolektif sadakat ve dayanışmayı ön planda tutmaktaydı (Collins, 2006: 44; Bolponova, 2015: 52-53).

Coğrafi, kültürel, zihinsel ve ırksal açıdan bakıldığında, Kırgız halkı göçebe bir yaşam sürmüştür. Göçebelik, klan-kabile-aşiret bölünmeleri Kırgızistan'daki mevcut demokratik yönetim üzerinde özel bir etki göstermiştir. Urmanbetova'nın çalışmasında, Kırgızistan'daki siyasi süreçlerin ve demokratik düşüncelerin Kırgız etnik halkının medeniyeti, kültürel ve zihinsel/ruhsal özellikleri tarafından belirlendiği açıklanmaktadır (Urmanbetova, 2018: 299; Salimov, 2016: 21-22). Sovyetler Birliği dönemi (1917–1991) süresince modernleşme çabaları, bu geleneksel yapıların tamamen ortadan kalkmasını sağlamamıştır. Aksine klan bağları ve yerel ağlar, Sovyet yönetiminin parti

bürokrasisine entegre edilerek yeni bir kimlik kazanmıştır. Bu süreç, Sovyet sonrası dönemde geleneksel yapıların siyaset üzerinde belirleyici bir güç olmaya devam etmesine yol açmıştır (Geiss, 2003: 33-35).

Bağımsızlık sonrası Kırgızistan, ulusal kimlik inşası sürecinde ciddi zorluklarla karşılaşmıştır (Marat, 2018: 102). Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan, tarihsel hafızalarını ve kültürel birlikteliklerini ulus-devletin konsolidasyonu için kullanıyor ise de bağımsızlıklarının ilk döneminden itibaren çatışmalı bir toplum yapısına sahip olmuşlardır. Kırgızistan’da kuzey ve güney bölgeleri arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar ve rekabet, ulusal bütünleşmeyi zorlaştırmıştır. Bu durum, siyasi sistemin kısmen bölgesel ve etnik temellere dayanmasına neden olmuştur. Örneğin, Sarybagış, İçkilik ve Adıgine gibi klanlar, siyasette önemli rol oynayarak demokratik süreçleri şekillendiren aktörler hâline gelmiştir (Collins, 2006: 137-152; Handrahan, 2001: 474). Bağımsızlığını kazanmasından sonra Kırgızistan, Orta Asya’da görece en liberal ve demokratik siyasi sistemlerden birine sahip olmuştur. 1993 Anayasası, çok partili sistemi, ifade özgürlüğünü ve bağımsız basını güvence altına almıştır. Ancak bu resmî demokratik kurumlar, kısa sürede geleneksel güç yapılarına bağımlı hâle gelmiştir. İlk Devlet Başkanı Askar Akayev (1990–2005), başlangıçta reformcu olarak görülse de zamanla gücünü pekiştirmiş ve aile üyeleri ile yakın çevresini iktidar mekanizmalarına yerleştirmiştir (Olcott, 2000).

2005 yılında gerçekleşen “Lale Devrimi”, seçimlerdeki yolsuzluk ve siyasi kayırmacılığa karşı bir halk hareketi olarak doğmuştur. Ancak, devrim sonrası iktidara gelen Kurmanbek Bakiyev yönetimi, kuzey-güney ayrışmasını daha da derinleştirdi ve klanlar arası çekişmeyi körüklemiştir. 2010’daki ikinci devrim, ekonomik krizler ve etnik çatışmalar nedeniyle gerçekleşmiş, ancak bu süreç de kalıcı demokratik reformlarla sonuçlanmamıştır (Laumulin, 2009: 268-269). 2020 seçimleri sonrası ortaya çıkan protestolar ise sistemin kırılganlığını bir kez

daha ortaya koymuştur. Bu olaylar, Kırgızistan'daki devrimlerin demokratik normları güçlendirmek yerine, daha çok kaynak dağılımı ve elitler arası güç mücadeleleriyle şekillendiğini göstermektedir. Seçimler, her ne kadar rekabetçi görünse de çoğunlukla oy satın alma, idari baskılar ve seçim manipölasyonlarıyla gölgelenmiştir (Abdyldaev, Biybosunov, 2021).

Kırgızistan'da 2005, 2010 ve 2020 yıllarında meydana gelen kitlesel protestolar, yüzeyde demokratikleşme talepleriyle şekillense de, bu hareketlerin temelinde büyük ölçüde klan temelli güç mücadeleleri, bölgesel eşitsizlikler ve ekonomik kaynakların yeniden paylaşımı yatmaktadır. Toplumsal tepkiler sıklıkla kötü yönetişime değil, yöneticilerin klan veya bölgesel aidiyetine yönelik bir hoşnutsuzluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu süreçler yalnızca içsel dinamiklerle sınırlı kalmamış; bölgesel ve küresel aktörlerin nüfuz mücadelelerinin de etkisiyle yön bulmuştur. Bu bağlamda, Kırgızistan'daki sözde "renkli devrimler" in kalıcı demokratikleşmeden ziyade, siyasi elitler arasındaki güç dengelerinin yeniden yapılandırılmasıyla sonuçlandığı söylenebilir (Laumulin 2009, 268-269; Freedom House 2023).

Demokratikleşmenin Kırgızistan'da istikrarlı bir şekilde ilerleyememesinin temel nedenleri arasında aşağıdaki sosyo-kültürel faktörler öne çıkmaktadır:

- **Klan Bağları ve Himaye İlişkileri:** Klan yapıları, siyasi bağlılığı belirleyen ana unsur olmaya devam etmektedir. Kathleen Collins'in (2006: 85) ve Urmanbetova'nın (2018) araştırmaları, Kırgızistan'da siyasi liderlerin desteği mobilize etmek için klan ilişkilerini kullandığını göstermektedir. Bu durum, seçimleri bireyler arası fikir rekabeti yerine, klanlar arası güç mücadelesine dönüştürmektedir.
- **Zayıf Ulusal Kimlik:** Kırgızistan, güçlü bir ulusal kimlik inşa etmekte zorlanmaktadır; kuzey-güney bölünmesi ve etnik çeşitlilik, bu süreci

karmaşıklıştırmaktadır (Urmanbetova, 2018: 303). Ancak Gürcistan ve Ukrayna örnekleri de birleştirici kimliğin her zaman istikrara katkı sağlamadığını göstermektedir. Gürcistan’da Abhazların çoğu Ortodoks Hristiyan olmasına rağmen merkezle çatışmış, Ukrayna’da ise doğudaki etnik Ruslar Moskova’ya yakın durmuştur (Cornell, 2001; Wilson, 2022). Bu bağlamda, Kırgızistan’daki ayrışmaların dış etkilerle vekâlet çatışmalarına dönüşmemesi, onu görece daha iç dinamikli bir yapıya kavuşturmaktadır.

- Sivil Toplumun Güçsüzlüğü: Bağımsız medya ve sivil toplum kuruluşları varlık gösterse de finansal kısıtlamalar ve devletin baskıları nedeniyle etkileri sınırlıdır (Marat, 2005; 267-277). Örneğin, Batılı ülkelerle eşgüdüm içinde hareket eden ve liberal değerler üzerinden propaganda yapan “Azattyk” gibi medya kuruluşları faaliyet gösterse de geniş kitleler üzerinde kalıcı bir etki yaratmakta zorlanmaktadır.
- Ekonomik Kırılganlık ve Yoksulluk: Dünya Bankası verilerine göre, Kırgızistan nüfusunun yaklaşık %25’i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (World Bank). Düşük gelir seviyeleri ve ekonomik bağımlılık, oy satın alma gibi antidemokratik uygulamaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır.
- Sovyet Mirası: Kırgız toplumunda hâlen güçlü bir şekilde varlığını sürdüren merkeziyetçi yönetim anlayışı, Almond ve Verba’nın (1963) tanımladığı “tebaa kültürü” ile örtüşmektedir. Halkın büyük bir kısmı, siyasete aktif katılım yerine, merkezi yönetimden çözüm beklemeye devam etmektedir.

4. KURAMSAL PERSPEKTİFTEN KIRGIZİSTAN’IN SİYASAL YAPISI

Kırgızistan'ın siyasal yapısını anlamak için çeşitli kuramsal çerçevelerden yararlanmak mümkündür. Neopatrimonyalizm teorisine göre, ülkede demokratik kurumlar şeklen var olsa da siyasal ilişkiler büyük ölçüde geleneksel patronaj ağlarına dayanmaktadır (Eisenstadt, 1973: 27; Bratton ve Van de Walle, 1997: 62). Seçimler, demokratik temsilden ziyade elitlerin güç paylaşımına hizmet eden araçlar hâline gelmiştir. Levitsky ve Way'in (2010: 159) "rekabetçi otoriterlik" modeliyle kıyaslandığında, Kırgızistan'da rekabetin yüksek olduğu ancak kurumsal istikrarın sağlanamadığı bir yapı görülmektedir. Huntington'un (1991: 34) demokratikleşme üzerine yaptığı çalışmalar, kültürel değerlerin demokrasiye etkisine vurgu yaparken, Kırgızistan'da hâkim olan kolektivist ve klan temelli yapılar, birey haklarına dayalı bir demokratik sistemin yerleşmesini zorlaştırmaktadır (Urmanbetova, 2018).

Kırgızistan'daki siyasi istikrarsızlığın temel nedeni, demokratikleşme sürecinin toplumda tam anlamıyla içselleştirilememiş olmasıdır (Radnitz, 2010: 138; Urmanbetova, 2018). Gerçekleşen devrimler, halk iradesinin tezahürü olarak görülse de sonuçları genellikle elitlerin ve yabancı güçlerin güç mücadelesine dönüşmektedir (Baktygulov, 2012: 188). Ukrayna ve Gürcistan'da ulusal kimlik ve sivil toplum demokratikleşmede önemli rol oynamış, ancak etnik çatışmalar ve dış müdahaleler süreci zorlaştırmıştır (Jones, 2013). Kırgızistan'da ise güçlü klan yapıları ve bölünmeler, bu etkileri sınırlandırarak demokratikleşmenin kalıcılığını engellemektedir (Radnitz, 2010; Urmanbetova, 2018). Bu nedenle, Kırgızistan'da demokratik konsolidasyon için toplumsal kutuplaşmaların azaltılması ve kapsayıcı reformlar gereklidir. Kırgızistan örneği, demokratikleşmenin sadece anayasal reformlarla değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal dönüşümlerle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir (Urmanbetova, 2018). Demokrasi, yalnızca sandıkta değil, toplumsal yapının her alanında kök saldıgında sürdürülebilir hâle gelinebilir.

5. UKRAYNA: DOĞU VE BATI ARASINDA DEMOKRASİ

Ukrayna, post-Sovyet bir devlet olarak, zengin bir tarihe sahip olup bu, onun Doğu ve Batı arasında kendine özgü bir konumda bulunmasına yol açmıştır. Göçebe geleneğin ve aşiret yapısının baskın olduğu bir sosyal yapıya sahip olan Kırgızistan'ın aksine, Ukrayna daha karmaşık bir kültürel ve siyasi peyzaja sahiptir. Tarihi, Kiev Rus'u (IX–XIII. yüzyıllar), Kozak Hetmanlığı (XVII. yüzyıl) gibi bağımsızlık dönemlerini ve Rus, Polonya-Litvanya ve Avusturya-Macaristan gibi dış imparatorluklara bağlı uzun bir süreyi kapsamaktadır (Subtelny, 2009: 23-45). Bu deneyimler, özellikle ülkenin batısında güçlü bir milli kimlik duygusunun oluşmasına yol açmıştır. Batı Ukrayna'da Katolik etkisi ve Rus egemenliğine karşı verilen mücadele, Avrupa yanlısı duyguları pekiştirmiştir (Wilson, 2022: 175). Buna karşın doğu bölgeleri, sanayileşme ve Sovyet yerleşim politikaları nedeniyle daha çok Ruslaşmıştır (Kuzio, 1998: 45-60).

Sovyet dönemi, bu ikiliği güçlendirmiştir: Batı bölgeleri, ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne katılmıştır ve Sovyet karşıtı gelenekleri (örneğin Ukrayna Direniş Ordusu'nun faaliyetleri) korumuştur. Doğu ve güney ise Sovyet sanayisinin (Donbas, Odessa) dayanağı olmuştur (Subtelny, 2009: 412-430). 1991'de bağımsızlığını kazandıktan sonra Ukrayna, dilsel (Ukraynaca vs. Rusça), dini (Ortodoksluk vs. Yunan Katolikliği) ve jeopolitik (Avrupa vs. Rusya) çizgilerle bölünmüş bir ulusun konsolidasyonuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu ikilik, demokrasiye geçişi bir yandan iç çatışmalarla, diğer yandan da güçlü bir sivil katılım ve ulusal bilinçle teşvik eden bir zorluk ve kaynak olmuştur. Ukrayna, 1996 yılında çok partili sistem, güçler ayrılığı ve sivil özgürlükleri güvence altına alan demokratik bir anayasayı kabul ederek Sovyet sonrası yolculuğuna başlamıştır (Wilson, 2022: 220). Ancak bağımsızlığın ilk yılları (1991–2004) oligarşik egemenlik ve zayıf kurumlarla karakterizedir. Cumhurbaşkanı Leonid Kuçma (1994–2005), seçimlerin manipüle edildiği,

medyanın oligarşiler tarafından kontrol edildiği yarı otoriter bir rejim kurmuştur; örneğin Viktor Pinçuk ve Rinat Ahmetov gibi oligarklar bu süreçte ön plana çıkmıştır (Åslund, 2015: 54).

2004 yılında Viktor Yanukoviç'in lehine yapılan başkanlık seçimlerinin usulsüzlükleri, kitlesel protestolara yol açarak Batı desteğiyle Viktor Yuşçenko'nun zaferini getirmiştir. Bu, sivil toplumun ilk büyük başarısı olmuştur (Kuzio, 2005: 30; Arel ve Driscoll, 2023: 46-67). Ancak Yuşçenko'nun (2005–2010) yönetimi, Başbakan Yuliya Timoşenko ile yaşadığı iç çatışmalar, yolsuzluk ve sistematik reform yapamama gibi sebeplerle hayal kırıklığına yol açmıştır. Yanukoviç'in 2010'daki dönüşü, 2013'teki AB ile Ortaklık Anlaşması'nı imzalamaktan vazgeçmesiyle otoriterizme geri dönüşü simgelemiştir (Åslund, 2015: 78).

Euromaidan (2013–2014), Ukrayna'nın demokrasiye geçiş sürecindeki ikinci büyük dönüm noktasıdır. Bağımsızlık Meydanı'nda (Maidan) başlayan barışçıl protestolar, öğrencilere yapılan sert müdahalenin ardından halkın geniş kesimlerinin katıldığı bir ayaklanmaya dönüşmüştür. Şubat 2014'teki Yanukoviç hükümetinin devrilmesi, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Donbas'ta silahlı çatışmanın patlak vermesi, ülkenin siyasi yapısını köklü şekilde değiştirmiştir. Ardından gelen başkanlar – Petro Poroşenko (2014–2019) ve Volodimir Zelenski (2019'dan itibaren) – Avrupa ile entegrasyon sürecini sürdürürken, demokratik reformlar yapmış, ancak yolsuzluk ve oligarkların güçlü etkisi gibi zorluklarla da karşılaşmışlardır (Arel ve Driscoll, 2023: 67-71; Onuch, 2014: 46-49).

Ukrayna'daki demokratik başarılar ve engeller, bir dizi sosyo-kültürel faktörle açıklanabilir:

- Güçlü Sivil Toplum: Ukrayna'daki sivil toplum, Kırgızistan'a kıyasla daha etkin bir rol oynamıştır. Turuncu Devrim ve Euromaidan, halkın,

özellikle de gençlerin, otoriter eğilimlere karşı mobilize olabilmek kapasitesini ortaya koymuştur. 2014’teki savaşta, gönüllü hareketler (örneğin “Halk Cephesi”), halkın direncini ve taban odaklı girişimlere olan güvenini artırmıştır (Solonenko, 2015: 222).

- **Ulusal Kimlik ve Avrupa Yönelimi:** Rusya ile mücadelenin getirdiği ulusal bilinçlenme, özellikle 2014’ten sonra belirginleşmiştir. Kiev Uluslararası Sosyoloji Enstitüsü’nün (2022) anketlerine göre, Ukraynalıların büyük bir kısmı AB üyeliğini desteklemektedir ve bu, demokratik reformlar için güçlü bir teşvik kaynağıdır (<https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1203&page=8>). Bu sürecin en güçlü savunucuları ise Batı Ukrayna’daki bölgeler (Lviv, Ternopil) olmuştur.
- **Bölgesel Ayrışma:** Ukrayna’nın doğusu ve güneyi (Donetsk, Harkiv) tarihsel olarak Rusya ile daha yakın ilişkiler kurmuş, bu da ülkenin siyasi istikrarsızlığına yol açmıştır. 2004 ve 2010 seçimlerinde bu bölgesel farklılıklar daha belirgin hale gelmiştir. Donbas’taki çatışmalar, bu bölgesel ayrımları daha da derinleştirmiştir (Arel ve Driscoll, 2023: 121-123). Ancak 2014 sonrası savaş, halkı daha çok anti-Rusya ve pro-Avrupa çizgisinde birleştirmiştir.
- **Ekonomik Sorunlar:** Ukrayna, daha yüksek bir kentleşme oranına (%70) ve kişi başına gelirden (4.800 dolar Dünya Bankası, 2023) kayda değer bir artışa sahip olmasına rağmen, eşitsizlik ve oligarkik kontrol gibi büyük ekonomik sorunlarla yüzleşmektedir. Bu da demokratik katılımı kısıtlamakta ve halkın bağımsız kaynaklara erişimini engellemektedir.
- **Sovyet Mirası:** Kırgızistan’daki gibi, Sovyet dönemi zihniyeti, halkın bir kısmında pasiflik ve devletin sürekli müdahale beklentisi yaratmıştır.

Ancak Kırgızistan'dan farklı olarak, Ukrayna'da 1990'larda başlayan öğrenci hareketleri, zamanla sivil toplumun güçlenmesine katkı sağlamıştır (Onuch, 2014).

6. KURAMSAL AÇIDAN UKRAYNA'NIN DEMOKRATİKLEŞMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Demokratik geçiş teorisi açısından Diamond (1999), Ukrayna'nın 1990'lar boyunca geçiş aşamasına girdiğini ve rekabetçi seçimler ile sınırlı sivil özgürlüklerin gelişmeye başladığını belirtmiştir. 2014 sonrasında ise, Euromaidan sürecinin ardından oluşan toplumsal baskı ve Batı destekli reform ajandası, elitlerin demokratik normlara daha fazla bağlılık göstermesine ve bazı kurumsal dönüşümlere yol açmıştır (Way, 2015; Freedom House, 2023). Bu gelişmeler, Ukrayna'nın kısmi bir konsolidasyon sürecine girdiğine işaret etmektedir. Bu süreç, halkın baskısıyla oluşan elitlerin demokratik normlara bağlılıkları ve kurumsal reformlarla güçlendirilmiştir. Ancak oligarklar ve savaş, Ukrayna'nın tam bir demokratikleşmeye ulaşmasını engellemektedir. Huntington (1991) dış aktörlerin etkisini vurgulamaktadır: AB ve ABD'nin mali destekleri ve yatırımları Ukrayna'daki demokratikleşme sürecini hızlandırmışken, Rusya'nın müdahalesi (Kırım'ın ilhakı ve ayrılıkçılara destek) ters etki yaratmıştır (Arel ve Driscoll, 2023).

Lipset'in (1960) modernleşme teorisi, kısmen geçerli olabilir: Eğitim oranları ve kentleşme, demokratik kültürü desteklerken, oligarklar ve zengin sınıflara bağımlılık, orta sınıfın gelişimini engellemektedir. Levitsky ve Way (2010) ise Ukrayna'yı 2014 öncesi "rekabetçi otoriterlik" rejimi altında değerlendirmekte, ancak Euromaidan sonrası sürecin demokratik bir rejime doğru ilerlediğini belirtmektedir. Fakat yolsuzluk bu sürecin önündeki en büyük engel olarak kalmaktadır.

Ukrayna, güçlü bir sivil toplum, ulusal bir kimlik konsolidasyonu ve dış destek sayesinde, Kırgızistan’a kıyasla daha dayanıklı bir demokrasi sergileyebilmiştir. Euromaidan sadece elitleri değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda kurumsal reformlara da yol açmıştır (örneğin, 2014 Lustrasyon Yasası ve polis reformları). Ancak bölgesel kutuplaşmalar, savaş ve oligarkların etkisi, Ukrayna demokrasisini hala “kırılgan” hale getirmekte, ama yine de “yaşanabilir” bir sistem kılmaktadır (Onuch, 2014).

7. GÜRCİSTAN: REFORMLARLA DEMOKRASİYE GEÇİŞ

Gürcistan, tarihsel ve kültürel açıdan benzersiz bir mirasa sahiptir ve bu da onu Kırgızistan ve Ukrayna’dan ayırmaktadır. Gürcistan’ın devlet geleneği antik çağlara dayanmaktadır: Gürcü Krallığı’nın Altın Çağı, Kraliçe Tamara döneminde (12.-13. yüzyıl) zirveye ulaşmış, daha erken dönemlerde Kolhis ve Iberia birleşmeleri güçlü bir ulusal kimliğin temellerini atmıştır. Hristiyanlık, 337 yılında kabul edilen bir din olarak bu kimliğin önemli bir parçası haline gelmiş, Gürcistan’ı komşuları olan çoğunlukla Müslüman bölgelerden ayırarak Batı’ya yönelen tarihsel bir eğilim oluşturmuştur. Osmanlı, Pers ve Rus İmparatorluğu gibi yabancı yönetimler altında birçok zorluk yaşanmış olsa da Gürcistan kültürel bütünlüğünü korumuş ve bu, dil, edebiyat (örneğin, Şota Rustaveli’nin *Kaplan Postu İçindeki Şövalye* adlı eseri) ve dini geleneklerde kendini göstermiştir (Rayfield, 2000: 45-47).

Sovyet döneminde (1921–1991) sanayileşme ve kentleşme yaşanmış, ancak ulusal çıkarlar baskılanmıştır. 1918–1921 yıllarındaki kısa bağımsızlık döneminin ardından Gürcistan, Sovyetler Birliği tarafından ilhak edilmiş ve bu da özellikle entelektüel kesim arasında gizli bir direnişe yol açmıştır (Jones, 2013: 90-92). 1991’de Sovyetler Birliği’nin çöküşü sonrası Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya’daki etnik çatışmalarla karşı karşıya kalmış ve bu durum devlet yapısını

zayıflatmış, ancak ulusal kimlik korunmuştur (King, 2008: 210-215). Kırgızistan'ın klan yapısından ya da Ukrayna'nın bölgesel kutuplaşmasından farklı olarak, Gürcistan daha homojen bir kimlik yapısına sahip olmuştur; buna rağmen etnik çeşitlilik ve ayrılıkçı bölgeler hâlâ önemli bir meydan okumadır (Cornell, 2001: 135-140).

Bağımsızlık yıllarının ilk dönemi (1991–2003), kaos ve otoriter yönetimle geçmiştir. 1991–1992 yılları arasında Cumhurbaşkanı Zviad Gamsahurdiya, iç savaş sonucunda görevden alınmış, yerini eski Sovyet yetkilisi Eduard Şevardnadze almıştır. Şevardnadze yönetimi, yolsuzluk ve devletin zayıf yapısı nedeniyle eleştirilmiştir. Abhazya ve Güney Osetya'daki toprak kayıpları, Gürcistan'ı 2000'lerin başında “başarısız bir devlet” durumuna düşürmüştür. 2003 yılı, Gül Devrimi olarak bilinen dönüm noktasını getirmiştir. Parlamento seçimlerinin sahtecilikle sonuçlanmasının ardından halk, Mihail Saakaşvili'nin önderliğinde barışçıl protestolarla Şevardnadze'yi görevden indirmiş ve bu, köklü reformların başlangıcına zemin hazırlamıştır (<https://dzen.ru/a/X-Mv6xhGHZ-EMUc5>). Saakaşvili (2004–2013), geniş kapsamlı reformları hayata geçirmiştir:

- Yolsuzlukla Mücadele: Yolsuzlukla mücadele için trafik polisinin tasfiyesi ve bürokrasinin sadeleştirilmesi, Transparency International'ın 2010 verilerine göre rüşvet oranını %70'ten neredeyse sıfıra düşürmüştür (Transparency International).
- Ekonomik Liberalizasyon: Vergi sisteminin basitleştirilmesi ve regülasyonların kaldırılması, Gürcistan'ı 2012 yılı itibarıyla Doing Business sıralamasında 8. sıraya yerleştirmiştir (<https://www.doingbusiness.org/rankings>).

- Kurumların Güçlendirilmesi: Ordu ve polis reformları, bu kurumları daha profesyonel hale getirmiştir; ancak bazı eleştirmenler, yönetimdeki aşırı merkeziyetçiliğe dikkat çekmiştir.

Saakaşvili’nin hükümeti, başarılı reformlara imza atsa da 2008’de Rusya ile yaşanan Güney Osetya Savaşı sonucu ayrılıkçı bölgelerde kontrolü kaybetmiş ve otoriter eğilimler nedeniyle eleştirilmiştir. 2012’de Saakaşvili yönetimi barışçıl şekilde “Gürcü Rüyası” koalisyonuna devredilmiştir ki bu, Gürcistan’da demokrasinin test edilmesinde önemli bir aşamadır. Ancak, “Gürcü Rüyası” döneminde özellikle İrakli Kobakhidze liderliğindeki yönetimde demokratik ve liberal değerlerde aşamalı bir gerileme yaşanmıştır. Medya ve yargı bağımsızlığında kısıtlamalar artmış, siyasi kutuplaşma derinleşmiş ve AB ile Gürcistan arasındaki ilişkilerde gerilim yükselmiştir (Ghia, 2024). Bu durum, Gürcistan’ın demokratikleşme sürecinde önemli bir zorluk olarak devam etmektedir.

Gürcistan’daki demokrasinin başarısı, şu faktörlere dayanmaktadır:

- Güçlü Ulusal Kimlik: Gürcistan’da demokrasi, ortak ulusal kimlik ve Ortodoks Kilisesi’nin birleştirici etkisi sayesinde Batılı değerlerle desteklenmiş ve kimlik temelli ayrışmalar sınırlı kalmıştır.
- Batı Yönelimi: NATO ve AB üyeliğine olan istek, halkın %80’inin desteğiyle reformları teşvik etmektedir (CNN Türk). Bu süreçte Rusya ile diplomatik ilişkilerini keserek askeri ve siyasi alanda Moskova’ya olan bağımlılığı azaltma yönünde kararlı adımlar atmıştır.
- Sivil Toplum: Etkin sivil toplum kuruluşları ve medya, Gül Devrimi’nde ve iktidarın denetiminde kritik rol oynamış, ancak 2012’den sonra bu etki azalmıştır.

- Kentleşme ve Eğitim: %59 oranındaki kentleşme ve %99 okuryazarlık oranı, Gürcistan'ın demokrasi için güçlü bir sosyal temele sahip olduğunu göstermektedir (World Bank, "Georgia Urbanization Report 2023).
- Ekonomik İlerleme: Kişi başına düşen Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (8.283,7 dolar Dünya Bankası Açık Verileri, 2023) ve orta sınıfın büyümesi, hesap verebilirlik talebini artırmaktadır; ancak kırsal bölgelerdeki yoksulluk hala sorun teşkil etmektedir.

8. KURAMSAL AÇIDAN GÜRCİSTAN'DAKİ DEMOKRATİKLEŞMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Diamond'a (1999) göre, Gürcistan, 2003 sonrası kurum reformları ve elitlerin demokratik değerlere bağlılığı sayesinde kısmi bir demokrasi konsolidasyonu sağlamıştır. Ancak siyasi kutuplaşma ve yargı sisteminin zayıflığı, tam anlamıyla bir konsolidasyonu engellemektedir. Huntington (1991), dış desteğin önemini vurgulamaktadır; ABD ve AB'nin sağladığı yardımlar (2008 savaşıdan sonra 1 milyar dolar) reformları hızlandırmıştır (U.S. Pledges \$1 Billion in Assistance to Georgia, 2008). Lipset'in (1960) modernleşme teorisi de bu bağlamda doğrulanmaktadır; kentleşme ve ekonomik büyüme, demokratik kültür için uygun bir ortam yaratmış, ancak etnik çatışmalar ilerlemeyi engellemiştir. Levitsky ve Way (2010: 181-186), Gürcistan'ı 2003 yılına kadar "rekabetçi otoriterizm" olarak sınıflandırmış, ancak Gül Devrimi sonrası demokrasiye daha yakın bir hale gelmiştir. Gürcistan, reformlar, ulusal dayanışma ve Batı yönelimi sayesinde, Kırgızistan'a göre daha başarılı bir demokratikleşme süreci geçirmiştir. Ukrayna'dan farklı olarak, savaşın zorlaştırıcı etkileri olmadan, 2008 sonrası barışçıl koşullarda kurumlarını güçlendirebilmiştir. Ancak karizmatik

liderlere olan bağımlılık (Saakaşvili) ve ayrılıkçı bölgeler, hâlâ önemli zayıflıklardır.

9. KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ

Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan, Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrası farklı tarihsel ve kültürel deneyimlere sahip olup, bu durum demokratikleşme süreçlerini farklı şekillerde etkilemiştir. Kırgızistan'ın göçebe geçmişi ve klan yapılarının, Sovyetler öncesi dönemde merkezi yönetim geleneğinin gelişmesini sınırladığı düşünülmektedir. Gürcistan ise uzun bağımsızlık tarihi ve Ortodoks Hristiyan kimliğiyle güçlü ulusal temeller oluşturmuş, ancak bu durumun demokratikleşmeye olan etkisi konusunda akademik görüşler farklılık göstermektedir (Jones, 2013). Ukrayna, tarih boyunca çeşitli bağımsızlık dönemleri yaşamış olsa da dış imparatorlukların etkisi nedeniyle bölgesel ayrışmalar ve kimlik çatışmalarıyla karşılaşmıştır. Sovyetler dönemi mirası ise ülkelerde farklı biçimlerde etkili olmuş; Kırgızistan'da klan yapılarının güçlenmesine, Ukrayna'da dil ve jeopolitik kutuplaşmanın derinleşmesine, Gürcistan'da ise ulusal kimlik üzerinde baskıların artmasına yol açtığı kabul edilmektedir (Brown, 2015). Bu tarihsel ve kültürel farklılıklar, Kırgızistan'da siyasi parçalanmayı sürdürürken, Ukrayna ve Gürcistan'da ulusal kimliklerin demokratikleşme süreçlerinde belirleyici bir rol oynadığı görüşüne işaret etmektedir.

Üç ülkenin devrimleri, farklı nedenler, kapsamalar ve sonuçlar çerçevesinde şekillenmiştir. Kırgızistan'daki 2005 Lale Devrimi, 2010 ve 2020 yıllarındaki toplumsal hareketler, özellikle yolsuzluk ve seçim manipülasyonlarına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış, ancak kurumsal değişikliklere yol açmamıştır. 2010'dan sonra parlamenter sistem hızla klan çatışmalarına ve güç mücadelesine dönüşmüştür. Ukrayna'daki Turuncu Devrim (2004) ve

Euromaydan (2013-2014) ise, daha derin reformlara zemin hazırlamış ve seçim sistemindeki değişiklikler, yolsuzluk yasaları ve yerel yönetim reformlarıyla demokratik kurumları güçlendirmiştir. Gürcistan ise 2003'teki Gül Devrimi ile radikal reformları gerçekleştirmiş, etkili bir hükümet yapısı kurarak başarılı bir geçiş örneği oluşturmuştur.

Buradaki temel fark, devrimlerin hedefleri ve sonuçlarıdır: Kırgızistan'daki devrimler elitlerin değişmesiyle sınırlı kalırken, Ukrayna'daki hareketler halkın büyük katılımıyla ortaya çıkmış ve sisteme köklü değişiklikler getirmiştir. Gürcistan'daki durum ise halkın baskısı ve elitlerin reform isteğinin birleşiminden doğmuştur. Bu, Hale'nin (2005) Kırgızistan'daki "rejim döngüleri" teorisini ve Diamond'ın (1999) Ukrayna ve Gürcistan'daki kısmi demokratikleşme tezlerini doğrulamaktadır.

Sivil toplum, demokratikleşmenin istikrarında belirleyici bir rol oynamaktadır. Kırgızistan'da sivil toplum zayıf kalmış, önemli sivil toplum kuruluşları (örneğin, "Bir Duyno") ve bağımsız medya (örneğin "Azattyk") etkili olmaya çalışsa da halkın katılımının düşük olması ve dış finansmana bağımlılık, elitlerin etkisiyle mücadele etmelerini zorlaştırmaktadır. Ukrayna'da ise sivil toplum büyük bir dönüşüm gücü haline gelmiş ve Euromaidan gibi kitlesel hareketler, milyonlarca insanı harekete geçirmiştir. Ayrıca gönüllü hareketler devletin zayıfladığı dönemlerde önemli bir rol üstlenmiştir. Gürcistan'da ise sivil toplum kuruluşları, Gül Devrimi'ni desteklemiş, ancak 2012 sonrası bu etkilerini kaybetmiştir.

Almond ve Verba (1963) teorisine göre, Kırgızistan "geleneksel" bir toplum yapısına sahipken, Ukrayna daha "sivil" bir kültüre yönelmiştir. Gürcistan ise, her iki kültürün bir karışımını temsil etmektedir. Bu, Kırgızistan'daki protestoların kurumsallaşamamasını, oysa Ukrayna ve Gürcistan'daki protestoların sistemik değişimlere yol açmasını açıklamaktadır.

Ekonomik yapılar, demokrasi süreçlerini önemli ölçüde etkileyen faktörlerdendir. Kırgızistan, düşük gelir düzeyi (kişi başına 1,970,2 dolar) ve düşük kentleşme oranı (%35) ile yoksul bir ülke olarak kalmaktadır ve bu durum, patronaj ilişkilerinin sürmesini sağlamaktadır (Engvall, 2016: 72-75). Ukrayna (5.069,7 dolar, %70 kentleşme) ve Gürcistan (8.283,7 dolar, %59 kentleşme) daha gelişmiş ekonomik yapılarla orta sınıfı ve hesap verebilirlik taleplerini desteklemektedir (World Development Indicators 2023). Gürcistan'da Saakaşvili'nin reformları, vergi gelirlerini üç kat artırmışken, Kırgızistan ekonomisi, büyük ölçüde göçmen işçilerden gelen para transferlerine (GSYİH'nın %33'ü) bağlıdır

(<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/03/04/Kyrgyz-Republic-Selected-Issues-545535>). Lipset'in (1960) modernleşme teorisi burada geçerli olmaktadır. Kırgızistan'daki düşük modernleşme, demokratik kültürün gelişimini engellerken, Ukrayna ve Gürcistan'daki kentleşme ve eğitim, vatandaş katılımı için sağlam bir zemin oluşturmaktadır. Ancak Ukrayna'da oligarklar, Gürcistan'da ise eşitsizlikler, bu süreçteki ilerlemeyi sınırlamaktadır.

Jeopolitik konum, dış etkileşimleri yönlendiren önemli bir unsurdur. Kırgızistan'da Rusya ve Çin'in etkisi vardır ve bu ülkeler demokrasiye teşviktense mevcut düzeni koruma eğilimindedir. Ukrayna ise Batı'ya yönelmiş, AB (örneğin, 2014'ten 2019'a kadar yılda ortalama 710 milyon doların (650 milyon avro) üzerinde yardımda bulunmuştur) ve ABD desteği (örneğin, 2014'ten 2019'a kadar her yıl Ukrayna'ya 270 milyon ila 510 milyon dolar arasında yardımda bulunmuştur) reformları hızlandırmıştır (CSIS, 2019). Gürcistan da Batı ile yakın ilişkilerini geliştirerek, 2008 sonrası NATO'ya üyelik hedefiyle demokratikleşme yolunda önemli adımlar atmıştır.

Levitsky ve Way (2010), Batı bağlantısının demokratikleşmeyi hızlandırdığını belirtmektedir. Kırgızistan'ın Batı'yla bağlantısı zayıfken, Ukrayna ve

Gürcistan'daki Batı ile olan ilişkiler daha güçlüdür. Rusya ise her üç ülkede de antidemokratik bir rol oynamaktadır, ancak Gürcistan'daki etkisi, 2008 sonrası oldukça azalmıştır. Kırgızistan'daki kurumlar zayıf ve elitleşmiştir; yargı bağımsızlığı tartışmalıdır ve seçimler sıklıkla manipüle edilmektedir. Ukrayna'da 2014 sonrası reformlarla kurumlar güçlenmiş olsa da yolsuzluk hala önemli bir sorundur. Gürcistan ise kurumsal alanda en büyük başarıyı elde etmiş, etkili bir bürokrasi kurmuş ancak mahkeme bağımsızlığı konusunda hala sorunlar yaşamaktadır. Linz ve Stepan (1996), kurumsal dayanıklılığın demokrasi konsolidasyonu için önemli olduğunu vurgulamaktadır; bu açıdan Kırgızistan önemli bir eksiklik yaşamaktadır. Kırgızistan, klan yapıları, zayıf sivil toplum ve düşük modernleşme düzeyleri nedeniyle demokraside geri kalmaktadır (Freedom House, 2024; Urmanbetova, 2018). Ukrayna ve Gürcistan ise ulusal kimlik, Batı desteği ve kapsamlı reformlar sayesinde daha ileriye gitmişlerdir. Gürcistan, kurumsal alanda büyük adımlar atarken; Ukrayna, sivil toplum hareketleriyle bu süreci ilerletmiştir.

10. SONUÇ

Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan'ın demokratikleşme deneyimleri, her birinin tarihsel geçmişi, toplumsal yapısı ve dışsal etkiler bağlamında farklı yönlerde şekillenmiştir. Bu üç ülkenin karşılaştırılması, demokratikleşme sürecinin post-Sovyet coğrafyada doğrusal ve homojen bir şekilde işlemediğini ortaya koymaktadır. Özellikle Kırgızistan örneği, devrimlerle anılan bir ülke olmasına rağmen, kalıcı ve işlevsel bir demokrasinin inşasında ciddi sorunlar yaşandığını göstermektedir. Yüzeyde demokratik kurumların varlığına rağmen, güçlü klan yapıları, zayıf devlet kurumları ve düşük ekonomik gelişmişlik, demokratik işleyişi sekteye uğratmaktadır.

Kırgızistan'da gerçekleşen üç devrim (2005, 2010, 2020), kurumsal dönüşümlerden çok, elitler arasındaki güç dengelerini değiştirmiştir. Denenen

parlamenter sistem, güçlü siyasi kültür ve kurumsallaşma eksikliği nedeniyle başarısız olmuştur. Seçimler çoğu zaman halk iradesinden çok bölgesel çıkar ilişkilerinin yansıması şeklinde gerçekleşmekte, yolsuzluk ve patronaj ilişkileri siyasi süreci belirlemektedir. Zayıf ekonomik yapı (kişi başına GSYİH yaklaşık 1300 dolar), vatandaşların merkezi otoriteden ziyade yerel elitlere bağımlılığını artırmakta, bu da devletin meşruiyetini ve işlevselliğini zayıflatmaktadır.

Ukrayna ve Gürcistan ise devrimlerin ardından daha kurumsal reformlara yönelmiş, demokratikleşme adına önemli adımlar atmıştır. Ukrayna'da 2014 Euromaidan hareketi, güçlü bir sivil toplumun desteğiyle reform sürecini hızlandırmış, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve seçim reformları gibi adımlarla demokratikleşme süreci ilerlemiştir. Ancak savaş koşulları, oligarkların siyasi etkisi ve yolsuzluk, sürecin önündeki temel engellerdir. Kişi başına GSYİH'nın 4800 dolar olması, gelişen kentleşme oranı (%70) ve orta sınıfın varlığı, demokratikleşme için yapısal bir zemin sunmaktadır.

Gürcistan'da 2003 Gül Devrimi sonrasında gerçekleştirilen radikal reformlar sayesinde yolsuzlukla mücadele, ekonomik modernizasyon (kişi başına GSYİH 6600 dolar) ve kurumsal kapasitenin artırılması gibi önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak karizmatik liderlere dayalı siyaset, 2012 sonrası artan kutuplaşma ve bölgesel ayrılıkçılık, bu ilerlemelerin sürdürülebilirliğini sınırlamaktadır.

Bu üç ülkenin demokratikleşme süreçlerini etkileyen temel faktörler arasında ulusal kimlik düzeyi, sivil toplumun gücü, ekonomik gelişmişlik ve dış destek öne çıkmaktadır. Kırgızistan'daki bölünmüş kimlik ve zayıf toplumsal katılım, demokratikleşme önünde engel teşkil ederken, Ukrayna ve Gürcistan'da daha birleşik kimlik ve aktif yurttaşlık süreçleri reformları desteklemiştir. Ayrıca

Kırgızistan, Rusya ve Çin'in etkisinde kalırken; Ukrayna ve Gürcistan Batı ile daha yakın ilişkiler kurmuş, bu da reformları teşvik edici bir rol oynamıştır.

Sonuç olarak, Kırgızistan güçlü bir sivil toplum ve kurumsal yapı inşa edemediği için istikrarlı bir demokrasi geliştirmekte zorlanmakta; Ukrayna ve Gürcistan ise dış destek ve toplumsal dinamiklerin yardımıyla daha ileri bir noktaya ulaşmıştır. Ancak her iki ülkede de demokratikleşmenin kalıcı hale gelmesi, sürdürülebilir reformlara ve siyasi iradenin devamlılığına bağlıdır. Bu karşılaştırma, demokratikleşmenin yalnızca kurum inşasıyla değil, aynı zamanda kültürel, ekonomik ve dışsal faktörlerin bütünsel etkileşimiyle mümkün olabileceğini göstermektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin yayımlanmasında herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Abdyldaev A., Biybosunov, A. (2021). "The lesson of the October events is the parliamentary elections", Azattyk, 4 Ekim 2021,

<https://www.azattyk.org/a/oktyabr-okuyalarynyn-sabagy-parlamenttik-shayloo/31492277.html>. Erişim: 12.01.2025.

Almond, Gabriel Abraham and Sidney, Verba. (1963). The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations, Princeton University Press.

Arel, Dominique and Jesse Driscoll, (2023). Ukraine's Unnamed War: Before the Russian Invasion of 2022, Cambridge University Press.

Åslund, Anders. (2015). Ukraine: What Went Wrong and How to Fix It. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics.

Beşirli, H. (2017). "Kırgızistan'ın Sosyal ve Kültürel Yapısı", (ed. Cengiz Buyar) içinde Kırgızistan: Tarih-Toplum-Ekonomi-Siyaset, Bişkek s. 91-113.

Baktygulov, Sh. (2012). "Opportunities for Kyrgyzstan in the Modern World", In Cholpon Nogoibaeva (ed.), 20 Years of Democratic Development in Kyrgyzstan: Internal and External Perspectives, Bishkek.

Bawa, J., Sandeep S. and Utkarshani T. (2024). "Political Clans In Central Asia: Drivers Of Governance And Conflict – Analysis", Eurasia Review, 5 December, https://www.eurasiareview.com/05122024-political-clans-in-central-asia-drivers-of-governance-and-conflict-analysis/?utm_source, Erişim: 12.03.2025.

Bolponova, A. (2015). "Political Clans of Kyrgyzstan: History and Modernity", Central Asia and Caucasus, Vol. 18, No. 3-4, 57-72.

BTI 2020 Country Report, Georiga. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2020_GEO.pdf, Erişim: 12.03.2025.

- Collins, K. (2006). "Clans, Pacts, and Politics in Central Asia," *Journal of Democracy* Volume: 13, No. 3, pp. 137-152.
- Cornell, S., E. (2001). *Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus*, London: Routledge.
- CSIS. (2019). "Not Contributing Enough? A Summary of European Military and Development Assistance to Ukraine Since 2014", September 26, 2019, <https://www.csis.org/analysis/not-contributing-enough-summary-european-military-and-development-assistance-ukraine-2014>, Erişim: 12.02.2025.
- Diamond, L. (1999). *Developing Democracy: Toward Consolidation*, Johns Hopkins University Press, 1999.
- Eisenstadt, S., N. (1973). *Traditional Patrimonialism and Modern Neopatrimonialism*, London: Sage Publications.
- Engvall, J. (2016). *The State as Investment Market: Kyrgyzstan in Comparative Perspective*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- European Parliamentary Research Service, (2021). "Georgia's bumpy road to democracy On track for a European future?", ss. 1-12.
- Freedom House, Kyrgyzstan: Freedom in the World, Country Report 2024. https://freedomhouse.org/country/kyrgyzstan/freedom-world/2024?utm_source, Erişim: 15.04.2025.
- Freedom House, Ukraine: Nations in Transit 2023 Country Report, https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2023?utm_source, Erişim: 15.04.2025.
- Freedom House, Georgia: Freedom in the World Country Report, https://freedomhouse.org/country/georgia/freedom-world/2024?utm_source, Erişim: 15.04.2025.

- Geiss, P., G. (2003). Pre-tsarist and Tsarist Central Asia Communal Commitment and Political Order in Change, Routledge, London.
- Ghia, N. (2021). "The Uncertain State of Georgia's Democracy" in The Struggle for Good Governance in Eastern Europe Second Edition, (Ed. by) Michael Emerson Denis Cenuşă Tamara Kovziridze Veronika Movchan. CEPS, Brussels Rowman & Littlefield International, London. ss. 21-50.
- Ghia, N. (2024). "Georgia's Battle for Freedom", Journal of Democracy, https://www.journalofdemocracy.org/online-exclusive/georgias-battle-for-freedom/?utm_source, Erişim: 19.04.2025.
- CNN Türk. "Gürcistan'da AB ile entegrasyon sürecine destek yürüyüşü." <https://www.cnnturk.com/dunya/gurcistanda-ab-ile-entegrasyon-surecine-destek-yuruyusu-2170307>. Erişim: 10.02.2025.
- Handrahan, L., M. (2001). "Gender and Ethnicity in Transnational Democracy of Kyrgyzstan", Central Asian Survey, 20/4, pp. 467-496.
- Huntington, S., P. (1991). The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century, University of Oklahoma Press.
- Jones, S., F. (2013.) Georgia: A Political History Since Independence, I.B. Tauris.
- King, Ch. (2008). The Ghost of Freedom: A History of the Caucasus, Oxford University Press.
- Kuzio, T. (2005). "From Kuchma to Yushchenko Ukraine's 2004 Presidential Elections and the Orange Revolution", Problems of Post-Communism, 52(2), 29-44.
- Kuzio, T. (1998). Ukraine: State and Nation Building, London-New York: Routledge.

- Laumulin, Murat. (2009). Central Asia in Foreign Political Science and World Geopolitics. Volume V: Central Asia in the XXI century. Almaty: KISI under the President of the Republic of Kazakhstan, 440 p.
- Levitsky, S., & Lucan. A. Way. (2010). Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War, Cambridge University Press.
- Lipset, S. Martin. (1960). Political Man: The Social Bases of Politics. Doubleday.
- Marat, Erica. (2005). "Civil society in Kyrgyzstan before, during and after the March 24 Revolution", Helsinki Monitor, 16(4):267-277.
- Marat, Erica. (2018). The Politics of Police Reform: Society against the State in Post-Soviet Countries, Oxford University Press.
- Mitchell, L. A. (2009). "Uncertain Democracy: U.S. Foreign Policy and Georgia's Rose Revolution." University of Pennsylvania Press.
- Olcott, M. Brill. "Democracy in the Central Asian Republics", <https://carnegieendowment.org/posts/2000/04/democracy-in-the-central-asian-republics?lang=en>, Erişim: 20.02.2025.
- Onuch, Olga. (2014). "The Maidan and Beyond: Who Were the Protesters?", Journal of Democracy, Volume 25, Number 3, July, pp. 44-51.
- Oraz, Seçil. (2012). "Kırgız Siyasi Hayatında Aşiretçilik ve Klan Siyaseti", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, XII/1 (Yaz 2012), s. 211-238.
- Rabinovych Maryna, Anne Pintsch (2025). Ukraine's Thorny Path to the EU, "Integration without Membership" to "Integration through War", (ed. Rabinovych Maryna, Anne Pintsch) in Ukraine's Thorny Path to the EU, "Integration without Membership" to "Integration through War", Palgrave Macmillan. Pp. 3-19.

Radnitz, Scott. (2010). The Color of Money: Privatization, Economic Dispersion, and the Post-Soviet "Revolutions", *Comparative Politics*, 42(2), pp. 127-146.

Rayfield, D. (2000). *The Literature of Georgia: A History*, Routledge.

Salimov, R. (2016). "Кыргызстандагы демократиянын өзгөчөлүктөрү: Философиялык талдоо" (Features of Democracy in Kyrgyzstan: Philosophical Analysis), (PhD thesis), Yayınlanmamış doktora tezi, Kırgız Türk Manas Üniversitesi, Bişkek.

Solonenko, I. (2015). "Ukrainian Civil Society from the Orange Revolution to Euromaidan: Striving for a New Social Contract", In: IFSH (ed.), *OSCE Yearbook 2014, Baden-Baden*, pp. 219-235.

Subtelny, O. (2009). *Ukraine: A History*, University of Toronto Press.

Opinions and views of Ukrainians regarding Ukraine's relations with the West: results of telephone surveys conducted on February 14-22, 2023 and February 22-March 6, 2023 // <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1203&page=8> Erişim: 13.02.2025.

Transparency International. (2023). *Corruption Perceptions Index: Kyrgyzstan, Ukraine, Georgia*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>, Erişim: 10.02.2025.

Urmanbetova, Zh. (2018). "Democracy in Kyrgyzstan: Problems and specific features", *Opcion*, Cilt 34, Sayı 87-2, 2018. Ss. 291-306.

"U.S. Pledges \$1 Billion in Assistance to Georgia", October 22, 2008. <https://2001-2009.state.gov/f/releases/111153.htm>, Erişim: 12.04.2025.

- Way, A. L. (2005). "Authoritarian State Building and the Sources of Regime Competitiveness in the Fourth Wave: The Cases of Belarus, Moldova, Russia, and Ukraine", *World Politics* , Volume 57, Issue 2, January, pp. 231-261.
- Weber, Max. (1930). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, Routledge.
- Wilson, A. (2022). "Politics: Developing the Rules of the Game." in *The Ukrainians: Unexpected Nation*, 480 p. Yale University Press.
- World Bank. World Development Indicators: GDP per Capita, Poverty Rates, 2023. <https://ourworldindata.org/grapher/gdp-per-capita-worldbank?tab=line&country=~KGZ>, Erişim: 10.02.2025.
- World Bank, "Georgia Urbanization Report 2023, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?locations=GE>, Erişim: 02.02.2025.
- World Bank, "Doing Business 2012," <https://www.doingbusiness.org/rankings>. Erişim: 29.01.25.
- Kyiv International Insitute of Sociology, <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1203&page=8>
- "Почему Грузия потеряла Абхазию и Южную Осетию?", 23 декабря 2020, <https://dzen.ru/a/X-Mv6xhGHZ-EMUc5>, Erişim: 05.12.2024. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/03/04/Kyrgyz-Republic-Selected-Issues-545535>, Erişim: 12.02.2025.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The collapse of the Soviet Union provided newly independent states with the opportunity to adopt Western-style liberal democratic models. However, more than thirty years later, the outcomes of this transition have varied significantly across the post-Soviet space. Kyrgyzstan, despite being labeled a “democratic island” in Central Asia due to its relative press freedom and multiparty elections, has undergone three revolutions (2005, 2010, and 2020) without successfully institutionalizing a stable democratic system. In contrast, Ukraine (Orange Revolution in 2004 and Euromaidan in 2013–2014) and Georgia (Rose Revolution in 2003) have experienced more consistent democratic progress. Nevertheless, all three countries still face significant challenges such as corruption, oligarchic power structures, and external influences.

This study aims to investigate why democratization efforts in Kyrgyzstan have largely failed in comparison to the more stable trajectories of Ukraine and Georgia. It specifically seeks to answer the question: How do societal structures and institutional weaknesses in Kyrgyzstan hinder the development of democracy, and why have democratic processes advanced more steadily in Ukraine and Georgia? The study provides a detailed analysis of clan-based political structures in Kyrgyzstan, the role of civil society and national identity in Ukraine and Georgia, and the geopolitical influences of the West and Russia.

Method

The research adopts a comparative case study approach, analyzing democratization processes in Kyrgyzstan, Ukraine, and Georgia. The theoretical framework is grounded in classical democratization theories, particularly those of Samuel Huntington and Seymour Martin Lipset, which are revisited and contextualized within the post-Soviet experience. A multidisciplinary methodology integrates historical analysis, political theory, and empirical data to assess long-term structural transformations and their effects on institutional development. By comparing the outcomes of revolutionary movements in the three countries, the study evaluates their impact on democratic consolidation and institutional sustainability. Variables such as traditional societal structures, strength of national identity, civil society activism, and external geopolitical pressures are examined systematically.

Findings (Results)

The findings reveal that democratization in Kyrgyzstan has been fundamentally hindered by entrenched clan networks, weak state institutions, and a fragmented national identity. Traditional social structures have undermined state authority and legal accountability, limiting individual political participation and the rule of law. In contrast, both Ukraine and Georgia have developed

stronger national identities and more vibrant civil societies, which have fostered broader acceptance of democratic values. While all three countries have experienced revolutions, their consequences differ: in Ukraine and Georgia, revolutions have contributed to institutional reforms and democratic consolidation, whereas in Kyrgyzstan, they have led to recurring instability. Furthermore, the study highlights the varied influence of external actors; Western involvement has been more effective in Georgia and Ukraine, while Russia's role in Kyrgyzstan has complicated democratic reform efforts.

Conclusion / Discussion

This study demonstrates that democratization trajectories in the post-Soviet region are shaped by a complex interplay of sociocultural, institutional, and geopolitical factors. While external actors and economic conditions play important roles, they alone cannot explain the divergent paths of countries like Kyrgyzstan, Ukraine, and Georgia. Kyrgyzstan's case reveals that entrenched traditional structures—especially clan-based affiliations—have inhibited the development of a strong, autonomous state and undermined efforts to institutionalize democratic norms. These informal networks often act as alternative sources of legitimacy and authority, eroding trust in formal institutions and fostering patronage over accountability.

In contrast, Ukraine and Georgia display more cohesive national identities and stronger civil societies, which have supported the internalization of democratic values and the development of more resilient institutions. In these countries, revolutions have catalyzed not only political change but also the formation of collective narratives around sovereignty, civic engagement, and resistance to authoritarianism. Both have been more successful in translating popular mobilization into institutional reform, despite ongoing challenges like corruption and oligarchic influence.

The findings suggest that democratization is neither linear nor reducible to popular uprisings or electoral processes. It requires the alignment of structural conditions, elite incentives, and societal legitimacy. Revolutions serve as critical junctures, but their democratic potential depends on functioning institutions, social cohesion, and sustained political will.

The study also critiques universalist applications of democratization theories, showing how cultural and historical contexts condition political outcomes. While Lipset's modernization thesis highlights the role of economic development, it fails to address enduring informal power structures. Huntington's emphasis on political institutionalization is reaffirmed, but Kyrgyzstan illustrates the difficulty of achieving it without cultural and societal foundations.

Practically, the study argues that external democracy promotion must be more context-sensitive. Supporting civil society, political education, and grassroots activism is more effective than top-down engineering. Encouraging inclusive national identities and engaging with local sources of legitimacy—such as tribal or clan structures—are also vital. Ultimately, Kyrgyzstan, Ukraine, and Georgia illustrate that democracy cannot be imported but must be built from within, grounded in each society’s political culture, historical experience, and social dynamics.